

Antwoordnota Zienswijzen

Ontwerp-goedkeuringsbesluit en
Gedragscode soortenbescherming voor Bosbeheer

Datum   **1 augustus 2022**
Status   **Definitief v1.0**

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Context en strekking van de antwoordnota	3
1.2	Verloop van de zienswijzeprocedure	3
1.3	Zienswijzen	3
1.4	Opzet van de antwoordnota	4
2	Antwoord op zienswijzen	5
2.1	Thema A Reikwijdte gedragscode	5
2.2	Thema B Ecologisch onderzoek	10
2.3	Thema C Maatregelen	11
2.4	Thema D Juridische punten	13
2.5	Thema E Monitoring en toezicht	16
2.6	Thema F Ontwerpbesluit	16
2.7	Thema G Overig	18

1 Inleiding

1.1 Context en strekking van de antwoordnota

Deze gedragscode is opgesteld door de Vereniging voor Bos-en Natuurterreineigenaren (hierna VBNE), om veel voorkomende werkzaamheden in bossen zonder ontheffing uit te kunnen voeren, waarbij beschermde natuurwaarden worden ontzien. In deze gedragscode worden zowel voor reguliere boswerkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud als ruimtelijke ingrepen maatregelen opgenomen waardoor beschermde soorten worden ontzien.

De gedragscode geeft invulling aan aantoonbaar zorgvuldig handelen. Het betreft een uitwerking van het onderdeel soortenbescherming van de Wet natuurbescherming. Centraal hierin staat: behoud en herstel van biodiversiteit.

Werkzaamheden kunnen tot gevolg hebben dat individuele vogels en dieren en bepaalde rust- en voortplantingsplaatsen negatieve effecten ondervinden. Door te handelen volgens deze gedragscode, worden negatieve effecten op (lokale) populaties van beschermde dieren en vogels inzichtelijk gemaakt en voorkomen of beperkt. Daarvoor wordt er met deze gedragscode een degelijke procedure doorlopen vanaf de voorbereiding tot en met de realisatie en wordt biodiversiteit aantoonbaar behouden.

Deze gedragscode is reeds in ontwerp goedgekeurd door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. In deze antwoordnota geeft de minister aan wat haar reactie is op de ingebrachte zienswijzen op het ontwerpbesluit.

Deze antwoordnota wordt ter inzage gelegd samen met het definitieve besluit. Belanghebbenden kunnen tegen het besluit beroep instellen bij de sector bestuursrecht van de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de indiener van het beroepschrift zijn woonplaats in Nederland heeft. De termijn voor het indienen van een beroepschrift bedraagt zes weken en begint op de dag na die waarop het besluit ter inzage is gelegd. Na afloop van de termijn van zes weken kunnen geen nieuwe beroepsgronden worden aangevoerd.

1.2 Verloop van de zienswijzeprocedure

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een uniforme openbare voorbereidingsprocedure bevorderd. Het ontwerp-goedkeuringsbesluit en de gedragscode Soortenbescherming voor woningcorporaties zijn als volgt voorbereid:

- Op 24 maart 2021 heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het ontwerp-goedkeuringsbesluit ondertekend;
- Op 1 april 2021 is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp-goedkeuringsbesluit en de gedragscode gepubliceerd in de Staatscourant;
- Het ontwerp-goedkeuringsbesluit en de gedragscode hebben van 2 april 2021 tot en met 18 mei 2021 ter inzage gelegen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te Den Haag en zijn op die datum tevens (digitaal) openbaar gemaakt op de website mijn.rvo.nl.

1.3 Zienswijzen

Naar aanleiding van de publicatie van de kennisgeving en de terinzagelegging van het ontwerp-goedkeuringsbesluit voor de Gedragscode soortenbescherming voor Bosbeheer zijn in totaal 22 zienswijzen naar voren gebracht. Alle indieners van zienswijzen hebben een ontvangstbevestiging ontvangen. De zienswijzen zijn gerangschikt op nummer.

Zienswijzen op het ontwerp-goedkeuringsbesluit en de Gedragscode soortenbescherming voor Bosbeheer:

Nummer	Naam organisatie
1	Indiener A
2	Indiener B
3	Indiener C
4	Vogelbeschermingswacht Noord Veluwe
5	Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied
6	Stichting Natuur- en milieuzorg Noordwest Veluwe
7	Stichting Natuurvolgend bosbeheer
8	Landelijke Netwerk Bossen en bomenbescherming
9	Stichting de Woudreus

10	Werkgroep Landbouw
11	Comité Schone Lucht; Mobilisation for the Environment; Leefmilieu
12	Stichting Natuuralert Nederland
13	Wagenings Milieu Overleg
14	Vogelbescherming Nederland
15	't Schoutenhuis b.v.
16	Vereniging van Bos- en Natuureigenaren
17	Bomenbond Arnhem en omgeving
18	Stichting Hypoxylon
19	Nederlandse Mycologische vereniging
20	Indiener D
21	Paddestoelenwerkgroep Drenthe
22	Werkgroep Roofvogels Nederland

1.4 Opzet van de antwoordnota

In het volgende hoofdstuk wordt een reactie gegeven op alle zienswijzen, waarbij wordt aangegeven of de zienswijze aanleiding heeft gegeven om het goedkeuringsbesluit en/of de gedragscode aan te passen.

De zienswijzen zijn in de antwoordnota per thema behandeld:

- A. Reikwijdte gedragscode
- B. Ecologisch onderzoek
- C. Maatregelen
- D. Juridische punten
- E. Monitoring en toezicht
- F. Ontwerpbesluit
- G. Overig

1.5 Leeswijzer

In deze antwoordnota worden vaak verschillende termen gebruikt voor dezelfde vormen van kapwerkzaamheden. Het gaat daarbij vooral om de term groepenkap. Groepenkap wordt ook wel vlaktekop of kaalkap genoemd in de zienswijzen. In de gedragscode, in het besluit en deze antwoordnota worden uitsluitend de termen groepenkap, schermkap of vlaktekop gebruikt.

2 Antwoord op zienswijzen

2.1 Thema A: Reikwijdte gedragscode

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Aanpassing van gedrags- code/besluit
A1	<p>Een gedragscode wordt conform artikel 3.31, tweede lid, Wnb uitsluitend goedgekeurd <i>“als hierin een wijze van uitvoering van werkzaamheden is beschreven, waarmee afdoende gewaarborgd is dat ten aanzien van beschermde soorten:</i></p> <p><i>a. voldaan wordt aan de genoemde voorwaarden, zoals genoemd wordt in de artikelen 3.3, vierde lid, 3.8, vijfde lid en 3.10, tweede lid, onder a, e, f, of g, Wnb.”</i></p> <p>Er wordt echter niet voldaan aan de voorwaarden van de artikel 3.3 lid 4 onder a, 3.8, lid 5 onder a en 3.10 lid 2 Wnb. Dit betreft de voorwaarde dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat.</p> <p>Voor de werkzaamheden kaalkap, schermkap en bodembewerking bestaan er wel andere oplossingen. Het doel van deze werkzaamheden is bosverjonging. Bosverjonging treedt ten eerste al van nature op door natuurlijke processen zoals storm en sterfte. Ten tweede is het individueel oogsten van bomen zoals in uitkapexploitatie een bevredigende oplossing. Verjonging door uitkapexploitatie is ecologisch het minst schadelijk en het meest profijtelijk.</p> <p>Kaalkap is bovendien ongewenst doordat reeds spontaan gevestigde jonge bomen vernietigd worden en voor het kunstmatig stimuleren van nieuwe bosverjonging onevenredig veel kosten moeten worden gemaakt.</p>	1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 17, 20, 21, 22	<p>In een gedragscode wordt een wijze van uitvoering van werkzaamheden beschreven, maar wordt niet bepaald welke werkzaamheden waar en wanneer worden uitgevoerd. Dit is aan de bos- of natuurbeheerder om te bepalen en hangt af van de (ecologische) omstandigheden van het geval. Wanneer de bos- of natuurbeheerder gebruik wil maken van deze gedragscode vormen groepenkap, schermkap of bodembewerking onderdeel van de reikwijdte. Er gelden restricties in het oppervlak (onder andere maximaal 0,5 hectare bij groepenkap en 2 hectare bij schermkap) en er moeten maatregelen worden genomen die (blijvende) schade aan (beschermde) soorten uitsluiten, voorkomen dan wel zo veel mogelijk beperken. In de gedragscode zijn voor deze werkzaamheden extra maatregelen opgenomen die overtreding zoveel mogelijk voorkomen. Voor niet-beschermde soorten geldt de zorgplicht en is een gedragscode niet van toepassing.</p> <p>Het vellen van bomen en houtopstanden door groepenkap of schermkap en bodembewerking zijn vormen van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting (ofwel een ruimtelijke ingreep). De vrijstelling van de gedragscode is bij deze werkzaamheden slechts voor een beperkt aantal soorten van toepassing (zie paragraaf 6.2 en Bijlage B van de gedragscode).</p> <p>Voor de overige beschermde soorten (waaronder beschermde planten) dient bij deze werkzaamheden een ontheffing te worden aangevraagd (indien sprake zou zijn van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van die soorten). Daarnaast is er een maximum gesteld aan de oppervlakte waaronder groepenkap (0,5 hectare) en schermkap (2 hectare) uitgevoerd kunnen worden. Ook is er een beperking gelegd op het maximum oppervlakte van een bos wat tegelijkertijd in verjonging mag zijn (30% bij bossen kleiner dan 5 hectare en 15% bij bossen van 5 hectare en groter).</p> <p>In de gedragscode is een alternatievenafweging opgenomen voor de werkzaamheden groepenkap, schermkap en bodembewerking. Deze afweging is getoetst door het bevoegd gezag. Hierbij moet een link gelegd worden met het specifieke wettelijke belang en het doel van de werkzaamheden. Het maken van open plekken in het bos om ruimte te geven aan soorten die daarvan afhankelijk zijn is één van de doelen van de ruimtelijke ingrepen. De open plekken migreren door het bos heen. Uitkap zal niet hetzelfde effect geven ten opzichte van creatie van open plekken.</p> <p>In de gedragscode is een duidelijk onderscheid aangebracht tussen reguliere bosbeheerwerkzaamheden enerzijds en groepenkap, schermkap en bodembewerking anderzijds. Dit omdat laatstgenoemde werkzaamheden mogelijk een tijdelijk negatief effect hebben op het leefgebied van soorten en er daarom extra maatregelen nodig zijn. Bovendien geldt de vrijstelling van de gedragscode bij deze werkzaamheden slechts voor een beperkt aantal soorten. Ook in het goedkeuringsbesluit is dit expliciet benoemd.</p>	Gedrags- code/besluit
A2	<p>Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van de artikel 3.3 lid 4 onder b en 3.8 lid 5 onder b Wnb. Geen van de werkzaamheden (kaalkap, schermkap of bodembewerking) dient het belang van volksgezondheid of openbare veiligheid, namelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het voorbeeld dat in het ontwerp-goedkeuringsbesluit wordt aangehaald (omvormen van monoculturen als bescherming tegen brandgevaar), is juist niet gediend met kaalkap en schermkap, maar met het inbrengen van loofbomen in het bestaande bos. Genoemde werkwijzen doen vooral jong naaldbos ontstaan. Dat is het bostype met het hoogste brandrisico. 2. Voor de veiligheid van de recreant volstaat periodieke boomcontrole langs wegen en paden, zoals in de praktijk overal gangbaar is. 3. Bij het aanleggen van een nieuw pad is sprake van bosvorming. Dat valt nooit onder een gedragscode. 4. Het welzijn van recreanten, "de volksgezondheid", is ook niet gebaat bij confrontatie met vernietigde natuur in de vorm van kaalslagen en massale oogstingrepen. 	1, 7, 12, 14, 17, 20, 21, 22	<p>De werkzaamheden moeten voldoen aan de eisen zoals vermeld in artikel 3.31 lid 2 sub a Wnb juncto artikel 3.3 lid 4, 3.8 lid 5 en 3.10 lid 2 Wnb. In de gedragscode worden verschillende belangen genoemd die kunnen worden gediend door uitvoering van de werkzaamheden binnen de reikwijdte van de gedragscode. Eén hiervan is het belang van het beschermen van de volksgezondheid en openbare veiligheid. In de gedragscode is een overzicht opgenomen waaruit duidelijk wordt welke soorten onder welke belangen kunnen vallen. Ook wordt bij alle belangen omschreven wat de belangen inhouden, en welk doel onder welk belang wordt geschaard. Daar hoort bij dat duidelijk is gemaakt dat groepenkap, schermkap en bodembewerking, werkzaamheden die gezien worden als ruimtelijke ingreep, het belang van bescherming van flora en fauna dienen. Ook in het besluit is dit aangepast.</p> <p>Wat betreft het aanleggen van nieuwe paden is verduidelijkt wat hieronder bedoeld wordt. Het gaat hierbij niet om het aanleggen van volledige nieuwe paden, maar het verleggen van kleine stukjes van een pad, vaak ten behoeve van een soort. Het is daarmee altijd kleinschalig onderhoud, met een voorzienbaar effect op de soorten. Dit is verduidelijkt in de gedragscode, zodat geen andere interpretaties mogelijk zijn.</p> <p>Voor wat betreft punt 1 geeft de VBNE het volgende antwoord:</p> <p>Wanneer een bosbeheerder monocultuur naaldbomen of bossen met weinig structuur (bv open plekken, jonge fase bos, geen zomen en struwelen) wenst om te vormen naar gemengd of loofbos worden naast het inbrengen van loofbomen ook bomen gekapt. Dit enerzijds om het uitzaaien van bepaalde boomsoorten te voorkomen (bv douglas, lariks) anderzijds om in verschillende vormen open plekken en de ontwikkeling van de jonge boomfase te stimuleren. (Nb het gaat dus niet alleen om inbrengen loofbomen). Om de lichtomstandigheden voor de in te brengen boomsoorten te creëren, om uitzaaien van naaldbomen te voorkomen (door het wegnemen van de zaadbronnen) en om de structuur van uniforme bossen te doorbreken wordt ook groepenkap of schermkap toegepast. In het geval van omvorming van sparrenopstanden naar loofhout mede om risico's op oncontroleerbare natuurbranden te voorkomen wordt er juist groepenkap uitgevoerd, omdat bij gewone uitkap vooral de naaldbomen zelf verjongen en de omvorming naar loofbos juist niet goed optreedt. Juist bij uitkap en verjonging van den en spar krijg je lage en hogere brandbare boompjes overal naast elkaar en kan een grondvuur via dit soort brand trappen tot oncontroleerbare kroonbranden uitgroeien. Groepenkap is dan de beste optie.</p>	Gedrags- code/besluit

			<p>In specifieke situaties kan het nodig zijn bodembewerking toe te passen om de aanplant te laten slagen. Op deze wijze zal er sprake zijn van omvorming naar een ander bostype, waarbij geen nieuw jong naaldbos ontstaan, maar waar wel het risico op natuurbranden is afgenomen.</p> <p>In het geval van massale sterfte (zoals recent op heel veel plekken in essen en fijnsparopstanden) worden er brede stroken langs paden gekapt vanwege de veiligheid wat dus ruimtelijk een groepenkap is. Dus ook in die situatie is groepenkap de te prefereren bosbeheermaatregel.</p>	
A3	Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van de artikel 3.3 lid 4 onder a en 3.8 lid 5 onder b Wnb. Geen van de werkzaamheden (kaalkap, schermkap of bodembewerking) dient het belang van voorkoming van ernstige/belangrijke schade aan bossen. Namelijk, naarmate bossen ouder worden, worden ze diverser en heterogener in structuur en variatie en daarmee beter bestand tegen stormen en plagen, kortom: meer klimaatrobuust. Kaalkap en schermkap bevorderen jong, gelijkjarig homogeen bos en zo bevorderen deze werkzaamheden daarmee juist een bos dat kwetsbaarder is voor calamiteiten en klimaatverandering. Bosbeheer belemmert het ontstaan van oud en natuurlijk bos in Nederland en zijn in strijd met "een zo natuurlijk mogelijke structuurverdeling"	1, 7, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22	De doelen zoals benoemd in de zienswijze zijn ook als doel benoemd in de gedragscode. De gedragscode ziet daarbij toe op de soortenbescherming. De manier waarop de doelen worden bereikt, worden niet in deze gedragscode voorgeschreven. In de gedragscode is een alternatievenafweging toegevoegd in het kader van andere bevredigende oplossingen. Deze afweging is getoetst door het bevoegd gezag. De toetsing is in het besluit verwerkt.	Gedragscode/besluit
A4	Naaldbossen zijn vaak een strikt te beschermen habitat en daarom moeten oude naaldbossen behouden blijven. Nederland heeft hiervoor een beschermingsplicht.	9	De gedragscode bosbeheer gaat alleen over bosbeheer in relatie tot beschermde soorten. Daarnaast blijven hoofdstuk 2 en hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming onverminderd van kracht. Deze gedragscode ziet alleen toe op soortenbescherming (hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming).	Gedragscode
A5	Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van de artikel 3.3 lid 4 onder a en 3.8 lid 5 onder b Wnb. Geen van de werkzaamheden (kaalkap, schermkap of bodembewerking) dient het belang van bescherming van wilde flora en fauna, namelijk: <ol style="list-style-type: none"> 1. Te intensieve onttrekking van hout schaadt het bosesysteem. 2. Kaalkap, schermkap en bodembewerking zijn uitsluitend bedoeld om de productie van hout op te voeren. De open plekken die ontstaan worden snel weer gereed gemaakt voor nieuw bos, ruim voordat reptielen en andere organismen de kans hebben gekregen zich hier te vestigen. 3. Het aangehaalde voorbeeld van kaalkap voor hakhoutbeheer kent een aparte voorziening in artikel 4.2, lid 1 Wnb. 4. Voor het verwijderen of inbrengen van ongewenste respectievelijk gewenste boomsoorten zijn de genoemde werkwijzen niet nodig. 5. De in de gedragscode omschreven werkwijzen leiden er toe dat bossen niet ouder kunnen worden dan circa 100 jaar. Dat betekent dat alle flora en fauna die afhankelijk is van oudere bomen en bossen, van aftakelende bomen, van dood hout, vooral dik dood hout, geen kans krijgen een geschikt leefmilieu/habitat, te vinden. Het grootste deel van de Nederlandse bossoorten wordt daardoor hun leefmilieu onthouden. 6. Uit jarenlang onderzoek blijkt dat de mycoflora die karakteristiek is voor een bepaald type bos door kaalkap ter plekke geheel verdwijnt. Er komt een pioniersvegetatie voor in de plaats die bestaat uit ruderaal vaatplanten en al even ruderaal paddenstoelen. Laatstgenoemde organismen worden geheel genegeerd in de Gedragscode, terwijl paddenstoelen — zowel saprotrofe soorten als symbionten — een cruciale rol spelen in het ecosysteem van een bos 	1, 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22	<p>Ook hier geldt hetgeen bij punt A2 is opgemerkt: de manier waarop de doelen uit de Wet natuurbescherming worden nagestreefd, wordt niet voorgeschreven in de gedragscode. In de gedragscode is in hoofdstuk 11 een afweging gemaakt voor groepenkap, schermkap en bodembewerking waarin wordt toegelicht bij welke omstandigheden geen andere alternatieven mogelijk zijn.</p> <p>Ten opzichte van mycoflora (paddenstoelen) geldt alleen de algemene zorgplicht. Naar aanleiding van de zienswijzen met betrekking tot de kwetsbaarheid van mycoflora is aan de zorgplicht hieromtrent extra duiding gegeven in de gedragscode. Zie hiervoor ook (het antwoord op) kritiekpunt B4.</p> <p>Voor reptielen zijn in samenwerking met RAVON en de WUR extra maatregelen opgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van reptielen en amfibieën waar het gaat om ruimtelijke ingrepen.</p>	Gedragscode/besluit
A6	Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van de artikel 3.8 lid 5, sub b, onder 3 (redenen van sociale of economische aard). Kaalkap en schermkap zijn de minst profijtelijke vormen van bosexploitatie. Daarmee zijn deze werkzaamheden niet nodig om redenen van groot openbaar belang (zoals redenen van sociale of economische aard). Uitkapexploitatie levert namelijk netto meer geld op. Zie ook: Kuper, J.H., 2021. Uitkapbos: sleutel tot duurzame multifunctionaliteit, Vakblad Natuur Bos Landschap, juni 2021.	1, 7	De vraag of uitkapexploitatie meer geld oplevert dan groepenkap of schermkap is hier niet aan de orde. Redenen van sociale of economische aard worden in de gedragscode niet aangevoerd als zijnde een wettelijk belang dat door de maatregelen in de gedragscode wordt gediend (hoofdstuk 5: Belang van de gedragscode). Daarnaast geldt dit belang niet voor vogels. Het doel van de gedragscode staat vermeld in hoofdstuk 5 van de gedragscode. Houtwinning kan nooit het doel zijn van de werkzaamheden.	Geen

A7	Er wordt onvoldoende specifiek gemotiveerd voor welk wettelijk belang kaalkap respectievelijk schermkap nodig is.	14	In de gedragscode die ter inzage is gelegd werd niet specifiek per soortgroep weergegeven welke belangen gediend kunnen worden. Dit is aanleiding geweest voor het opnemen van een overzicht waaruit duidelijk blijkt welke soorten onder welke belangen kunnen vallen met een onderbouwing. Tevens moet dit opgenomen worden voor de specifieke situatie in het Ecologisch Werkprotocol (hierna: EWP).	Gedragscode
A8	In naald- of populierenbos mogen volgens de gedragscode werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd, tenzij er een soort broed die is opgenomen in het ecologisch werkprotocol. Gelet op het feit dat bij vellingen in het broedseizoen schade aan broedgevallen onontkoombaar is, is het risico voor broedende vogels bij het vellen van bomen en struiken buitenproportioneel groot.	14, 17, 20, 21, 22	Kappen in de broedperiode levert te veel risico's op voor het overtreden van de Wet natuurbescherming. Daarom is ervoor gekozen om deze mogelijkheid uit de gedragscode te halen. Er mogen geen kapwerkzaamheden worden uitgevoerd tijdens de broedperiode.	Gedragscode / besluit
A9	Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 3.8 lid 5 onder c. Kaalkap, schermkap en bodembewerking doen afbreuk aan het streven populaties van de betrokken soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Dat betreft onder meer soorten zoals de zwarte specht, wespandief, vliegend hert en vermiljoenkever. Omdat het versneld veranderen van een bos door kaalkap een negatieve impact op de staat van instandhouding van vogel- en andere soorten heeft kan het niet worden aangemerkt als regulier beheer en kan het daarmee ook geen onderdeel zijn van de gedragscode.	1, 4, 7	Indien soorten als zwarte specht, wespandief, vliegend hert en vermiljoenkever worden aangetroffen, is onder de gedragsregels duidelijk aangegeven dat nestbomen en keverbomen worden ontzien. Er moet minimaal 50 meter afstand gehouden worden. Een ecologisch deskundige kan deze afstand vergroten indien nodig. In gedragsregel 4 is ook extra aandacht besteed aan de wespandief bij de inventarisatie. In het EWP wordt altijd aangegeven welk belang wordt gediend. De ecologisch deskundige moet dan samen met de beheerder aangeven hoe aangetroffen soorten beschermd moeten worden en welke vorm van beheer daar het beste bij past.	Gedragscode
A10	In de laatste alinea van paragraaf 6.2 op pagina 10 van de gedragscode is vermeld dat de gedragscode "extra nadruk (legt) op soorten waarvan de duurzame instandhouding van de populaties mogelijk beïnvloed kan worden door de uitvoering van boswerkzaamheden". Daarbij wordt verwezen naar de soorten die zijn voorgedrukt in het werkprotocol. Dit betekent echter niet dat niet ook de staat van instandhouding van meer algemene soorten kan verslechteren door de werkzaamheden. Dit hangt af van de omvang en impact van de werkzaamheden gedurende de looptijd van de gedragscode, per project en in cumulatie bezien. Dit is voor geen enkele soort onderzocht.	14	De voorgedrukte tabel in het EWP in de gedragscode leidde tot verwarring omtrent te beschermen soorten. Deze lijst is daarom verwijderd uit de gedragscode. De ecologisch deskundige kan extra nadruk leggen op bepaalde soorten indien nodig. Hij/Zij zorgt er ook voor dat de zorgplicht nageleefd wordt. Daarnaast worden in de goedgekeurde gedragscode maatregelen voorgeschreven waarbij de staat van instandhouding van soorten niet negatief beïnvloed wordt.	Gedragscode
A11	Vlaktekap is uitgesproken schadelijk uit een oogpunt van habitat- en soortenbescherming en daarmee in strijd met de Wnb, artikel 3.10 eerste lid onder b., alsmede met het doel zelf van de Gedragscode, namelijk soortenbescherming. Bij alle vormen van kaalkap worden de zwamvlokken van vrijwel alle soorten paddenstoelen vernietigd.	2, 3, 5, 8, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22	Zie hiervoor het antwoord bij A2 en A3. Wat betreft de opmerking omtrent de kwetsbaarheid van zwamvlokken, zie het antwoord bij A5.	Geen
A12	De gedragscode moet beschermde leefgebieden voor kwalificerende soorten en streng beschermde soorten zoveel mogelijk ontzien. Per saldo dient het areaal leefgebied voor een kwalificerende soort en streng beschermde soort niet af te nemen als gevolg van werkzaamheden. Om dit te bewerkstelligen moet er terughouden om worden gegaan met vormen van kaalkap en het aanleggen van (mountainbike-)paden in deze gebieden.	13	Groepenkap, schermkap en bodembewerking worden gezien als ruimtelijke ingrepen. Werkzaamheden voor ruimtelijke ingrepen kunnen maar voor een beperkt aantal soorten onder de vrijstelling van de gedragscode vallen, als er sprake is van het overtreden van verbodsbepalingen. De betrokken ecologische deskundige zal altijd daarbij een inschatting moeten maken van het essentiële leefgebied van de beschermde soort en van de minimale afstanden die moeten worden aangehouden. Daarnaast komt het begrip 'kwalificerende soort' voort uit de Europese richtlijnen in relatie tot Natura2000 en geldt als selectiecriteria op basis waarvan bepaalde gebieden zijn/worden aangewezen. Dit beschermingsregime staat los van de soortenbescherming waar de gedragscode Bosbeheer over gaat. Verder gelden de verschillende gedragsregels uit de gedragscode die erop toezien dat nesten en leefgebied van vogels worden ontzien. Zie ook beantwoording punt D7. Daarnaast is het aanleggen van paden uit de gedragscode verwijderd en vervangen door het verleggen van bestaande onverharde recreatieve routes. Dit is aangevuld met voorbeelden uit de praktijk. Het aanleggen van paden is verwijderd omdat dit, zoals aangevoerd, maatwerk vereist.	Gedragscode
A13	Er wordt niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 3.10, tweede lid, onder a, e, f, en g. In de gedragscode worden kaalkap, schermkap en bodembewerking aangemerkt als regulier bosbeheer. In het ontwerp-goedkeuringsbesluit wordt aangegeven dat regulier bosbeheer onder bestendig beheer valt "mits het hierbij gaat om werkzaamheden die steeds gericht zijn op het behoud van de bestaande situatie". Kaalkap, schermkap en bodembewerking kunnen ech-	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 17, 20, 21, 22	Groepenkap, schermkap en bodembewerking zijn vormen van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting waardoor er maar voor een bepaald aantal soorten een vrijstelling kan worden verleend. In de gedragscode stonden deze typen werkzaamheden eerder aangeduid als bestendig beheer en onderhoud. Dit is aangepast en verduidelijkt. De VBNE wenst de term ruimtelijke ingrepen niet te gebruiken en in de gedragscode is dit anders omschreven. Er is nu duidelijk aangegeven dat dit werkzaamheden betreft die een (tijdelijk) negatief effect op het leefgebied van beschermde soorten kunnen veroorzaken. In het besluit wordt de term ruimtelijke ontwikkeling en inrichting wel gebruikt.	Gedragscode / besluit

	<p>ter niet onder bestendig beheer of onderhoud worden geschaard. Uit de Memorie van toelichting bij de Wnb (pagina 266) kan geconcludeerd worden dat het bij bestendig beheer en onderhoud moet gaan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regelmatig terugkerend beheer; - dat plaatsvindt zonder in de weg te staan aan vestiging en het behoud van individuen van beschermde soorten; - gericht is op het handhaven van de bestaande situatie, zoals ook blijkt uit de gegeven voorbeelden. <p>Kaalkap, schermkap en bodembewerking leiden tot vernietiging van het aanwezige bos (ze zetten het om tot kale vlaktes), het verdwijnen van het bestaande habitat, de bodemkwaliteit en het vermogen om koolstof vast te leggen. Genoemde boswerkzaamheden vinden bovendien slechts één maal per 80 á 100 jaar plaats, dus niet regelmatig. Ze staan de vestiging en behoud van beschermde soorten gedurende vele decennia in de weg. Omdat ze juist niet gericht zijn op het handhaven van de bestaande situatie maar op het scheppen van een geheel nieuwe situatie, betreft het geen regulier beheer, is er geen sprake van bestendig beheer en wordt er dus niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 3.10, tweede lid, onder a, e, f, en g. Ingrepen die omvorming betreffen en geen constant blijvende leefomgeving beschrijven zijn niet geschikt voor de gedragscode.</p>		Zie hieromtrent ook (het antwoord op) kritiekpunt A20.	
A14	In de gedragscode wordt in hoofdstuk 5 het bieden van recreatiemogelijkheden en het verbeteren van de leefomgeving en het klimaat ten behoeve van de volksgezondheid beschouwd als regulier bosbeheer, maar hier gaat het om een omvorming en verandering van functie waarvoor een speciale ontheffing dient te worden aangevraagd.	4	Het aanleggen van paden is verwijderd uit de gedragscode en vervangen door verleggen van bestaande onverharde recreatieve routes, zie ook het antwoord op kritiekpunt A12..	Gedragscode
A15	Het aanleggen van recreatieve routes in vogelrichtlijngebieden is een verandering van het gebruik dat negatieve invloed heeft op verstoringgevoelige vogelrichtlijnsoorten zoals Zwarte Specht en Wespandief en kan daarom geen deel uitmaken van regulier beheer.	4	Het aanleggen van paden is verwijderd uit de gedragscode, zie ook het antwoord op kritiekpunt A12.	Gedragscode
A16	Het goedkeuringsbesluit is in strijd met artikel 3.31 lid 2 onder c Wnb. Er kan geen sprake zijn van zorgvuldig handelen aangezien er <i>wel</i> een wezenlijke invloed op de betreffende soorten uitgaat. Bij het uitvoeren van de kaalkap, schermkap en bodembewerking gaat immers het bovengrondse bosecosysteem geheel verloren. Het bodemecosysteem wordt ernstig beschadigd, waarmee de biotoop van de bedoelde soorten wezenlijk wordt beïnvloed. Deze drie genoemde werkwijzen kunnen misschien wel met zorgvuldigheid worden uitgevoerd, maar dit neemt niet weg dat de maatregelen op zichzelf desastreus zijn voor het bosecosysteem. Veel van de in bijlage B genoemde soorten ondervinden schade van de werkzaamheden in verband met kaalkap, schermkap en bodembewerking.	1, 7, 8, 13	Voor het uitvoeren van groepenkap, schermkap en bodembewerking zal bij het voorkomen van onder de gedragscode vallende soorten uit een alternatievenafweging moeten blijken welke methode wordt toegepast.. Door de beperking in omvang van de beheersvormen, samen met andere voorzorgsmaatregelen uit de gedragscode, ziet de code daarmee toe dat geen schade wordt toegebracht aan de soorten en dat de staat van instandhouding daarmee niet verslechtert.	Geen
A17	Voor alle beschermde en onbeschermde dier- en plantensoorten geldt de zorgplicht uit artikel 1.11 Wnb, ongeacht een ontheffing of een vrijstelling op grond van een goedgekeurde gedragscode. Kaalkap, schermkap en bodembewerking leiden tot vernietiging van het lokale bosecosysteem en het leefmilieu van in het wild levende planten en dieren. Ook leiden ze tot schade aan de bodemkwaliteit, bodemorganismen en aan mineralen en vochtuithouding. Niet enkel de werkzaamheden op zich, maar ook het gebruik van zware (oogst)machines die onder de gedragscode zijn toegestaan leiden ertoe dat de gedragscode in strijd is met de algemene zorgplicht van artikel 1.11 Wnb. Grote oogstmachines zouden verboden moeten worden ter bescherming van bodemstructuur, geomorfologie, archeologie, cultuurhistorie, bescherming van kruiden, bescherming van jonge opslag en bescherming van vaste rustplaatsen van reptielen en zoogdieren.	1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13	Eén van de taken van de ecologisch deskundige is het begeleiden van werkzaamheden. De ecologisch deskundige moet daarin dus mede beoordelen waar wel en waar niet met zware machines gewerkt kan worden.	Geen

A18	Om salamitactiek te voorkomen is het instrument van de gedragscode enkel geschikt voor zeer kleinschalig regulier onderhoud en enkel met gebruik van klein materieel, omdat ook kleine ingrepen grote schade kunnen aanrichten. Tevens vereist iedere ingreep in een te beschermen habitat een passende beoordeling (naar jurisprudentie van het Hof), rekening houdend met de cumulatieve effecten van eerdere en latere ingrepen.	9	Met de in de gedragscode voorgeschreven maatregelen (met name voor herpetofauna) wordt overtreding van verbodsbepalingen voorkomen dan wel zo veel mogelijk beperkt. Bovendien zorgt de beperking in oppervlakte bij kapwerkzaamheden ervoor dat kleinschaligheid gegarandeerd is. De passende beoordeling zelf behoort bij aanvragen van de wet natuurbescherming daar waar het gaat om gebiedenbescherming. Een passende beoordeling kan niet onder deze gedragscode worden uitgevoerd, omdat de gedragscode enkel toeziet op soortbescherming. Regels omtrent passende beoordeling en de habitatrichtlijn gelden altijd ten opzichte van gebieden. Zie ook A24.	Geen
A19	Kaalkap, schermkap en bodembewerking leiden tot schade aan de bodemkwaliteit, bodemorganismen en aan mineralen en vochtbehouding. Onderhavige gedragscode omvat geen meldings- en herplantingsplicht en er worden geen eisen aan het behoud van de kwaliteit van de grond gesteld. Artikel 4.4, eerste lid, onderdeel d en tweede lid, onderdeel d Wnb, worden ondermijnd door opname van kaalkap in onderhavige gedragscode.	1, 7	De meldplicht en herplantplicht voort uit hoofdstuk 4 van de Wnb. Deze gedragscode ziet enkel toe op hoofdstuk 3 van de Wnb; soortenbescherming. De gedragscode geeft geen vrijstelling van ge- of verboden uit andere wetsartikelen zoals die in hoofdstuk 4 van de Wnb beschreven staan met betrekking tot houtopstanden en herplant. Daar dient de beheerder zelf aan te voldoen. Dit is verduidelijkt in de gedragscode.	Gedragscode
A20	In de gedragscode wordt in hoofdstuk 5 (Belang) gesproken over het in stand houden van voldoende structuur en variatie. De definitie van "voldoende structuur en variatie" is echter onduidelijk en verschilt per situatie. Het aanbrengen van structuur is daarom ook niet te beschouwen als onderhoud van behoud van de situatie maar als een verandering en kan daarmee niet onder regulier beheer vallen.	4	Klopt, de gedragscode is op dit punt aangepast. Groepenkap, schermkap en bodembewerking zijn werkzaamheden die een (tijdelijke) wijziging van de functionaliteit van het leefgebied met zich meebrengen. Deze werkzaamheden kunnen maar voor een beperkt aantal soorten onder de vrijstelling van de gedragscode vallen, als er sprake is van het overtreden van verbodsbepalingen.	Gedragscode/ Besluit
A21	In de gedragscode wordt in hoofdstuk 5 (Belang) gesproken over de benutting van geveld hout. Dit dient nader te worden gedefinieerd in de gedragscode, waarbij de hoeveelheid dik dood hout wat een bos zou moeten bevatten ook moet worden benoemd.	4	De Gedragscode soortenbescherming voor Bosbeheer ziet op werkzaamheden die worden verricht voor bestendig gebruik, voor bestendig beheer of onderhoud en voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, zodanig dat deze geen nadelige invloed hebben op de staat van instandhouding van beschermde soorten. Er mag daarbij ten aanzien van de soorten geen sprake zijn van benutting of economisch gewin. In de gedragscode wordt op pagina 10 aangegeven dat benutting van geveld hout <i>kan</i> plaatsvinden. Op die manier wordt scherp gesteld dat dit losstaat van de verbodsbepaling van artikel 3.31 lid 2 sub b Wnb. Wat betreft de hoeveelheid dik dood hout wordt reeds aangegeven in gedragsregel 17 in de gedragscode dat staand en liggend dood hout zoveel mogelijk behouden worden ten behoeve van bos gebonden flora en fauna. De ecologisch deskundige zal daarin met zijn advies een rol spelen. Daarnaast is het zorgen voor voldoende (dik) dood hout onderdeel van de kwaliteitssturing van de SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap) en niet van de gedragscode.	Geen
A22	In de gedragscode wordt in hoofdstuk 6 en 9 het begrip 'verstoring' gebruikt. Er wordt in de code zelf onvoldoende vastgesteld wat onder verstoring wordt verstaan. De term potentieel verontrustende werkzaamheden wordt zelfs gebruikt. Daar kan alles onder begrepen worden, zelfs extensieve wandelrecreatie, zoals wandelen met de hond.	15	Met verstoring wordt hier verstaan: het kortstondig verstoren van beschermde soorten zonder dat dat een negatief effect heeft op de lokale staat van instandhouding van de betreffende soort. Bestaand gebruik, zoals bestaande wandel- of fietspaden wordt niet onder de gedragscode gerekend als verstoring. Dit is verduidelijkt in de gedragscode onder hoofdstuk 6, Reikwijdte en toepassing.	Gedragscode
A23	De titel van hoofdstuk 9 luidt 'Toelichting op de gedragsregels'. Het is echter meer dan een toelichting en vooral een uitwerking. Verzocht wordt het bindend karakter van de toelichting te verduidelijken.	6	De gedragscode is aangepast op grond van hetgeen hier naar voren is gebracht.	Gedragscode
A24	In maatregel #23 is ten aanzien van verjongingskap opgenomen dat kaalkap en schermkap met een maximaal aantal hectare per locatie is toegestaan. Een definitie van locatie ontbreekt, zodat niet duidelijk is wat onder een locatie moet worden verstaan. Op grond van de gedragscode mag tot 30% van het bos 'in verjonging' zijn, zonder vermelding van de aantallen jaren die daarmee gemoeid zijn. Theoretisch kan zo tot 100% van een bos jonger dan 25 jaar oud zijn. Dit kan niet de bedoeling zijn. Ook zijn oppervlakte en begrenzing van 'het bos' ook niet vermeld. Dit dient beter gedefinieerd te worden met het oog op het zo beperkt mogelijk houden van de ingrepen.	12, 6	In gedragsregel #17 staat: <i>"Tijdens de verschillende vellingen in de tijd onder een overblijvend scherm moet zoveel mogelijk structuur en specifieke elementen ten behoeve van de bos gebonden flora en fauna worden behouden. Denk aan staand en liggend dood hout, variatie in grootte van open plekken en gesloten en open opstanden"</i> en <i>"bijzondere elementen worden beschermd zoals wordt beschreven in de daarvoor van toepassing zijnde gedragsregels"</i> . Hiermee wordt soortenbescherming als uitgangspunt genomen. Met locatie wordt bedoeld op de kapvlakte zelf. Wat betreft de 30% bosverjonging geeft de gedragscode bij gedragsregel 17 duidelijk aan wanneer een bosopstand in verjonging is: <i>"totdat de boomkronen elkaar raken op ten minste 60% van de oppervlakte"</i> . Daarbij worden bijzondere elementen altijd beschermd zoals wordt beschreven in de daarvoor van toepassing zijnde gedragsregels. Een bos wordt voorts gedefinieerd als <i>"een levensgemeenschap van planten en dieren, waarin de boomvormende soorten beeldbepalend zijn"</i> . Het oppervlak staat hier los van. Wat onder bos verstaan moet worden in het specifieke geval is een ecologische kwestie en zal naar voren moeten worden gebracht in het ecologisch werkprotocol. Daarnaast is verscherpt dat bij bossen van kleiner dan 5 hectare maximaal 30% in verjonging mag zijn en bij bossen van groter dan 5 hectare 15%.	Geen
A25	Een aantal definities zijn voor meerder uitleg vatbaar. Zo zijn lang niet alle hopen in bomen geschikt als broed- of verblijfplaats.	15	Bij het begrip 'hopenbomen' gaat het om alle bomen die hopen of rottingsgaten vertonen. Deze worden gespaard (met inbegrip van bomen daaromheen), ongeacht of er gebruikssporen zijn. Dat zal dus in de praktijk ook kunnen betekenen dat een bepaald aandeel van dergelijke elementen helemaal niet of nog niet geschikt zijn als nestlocatie, voortplantings- of rustplaats. Deze worden dus wel gespaard en bieden daarmee ook op de langere	Geen

			termijn potentieel geschikte locaties voor een verscheidenheid aan soorten. Er wordt dus niet in alle gevallen perse onderscheid gemaakt in actueel, functioneel gebruik. Op deze wijze wordt ook invulling gegeven aan het begrip zorgvuldig handelen.	
A26	<p>Op pagina 2 van het ontwerpbesluit wordt met betrekking tot de gebruikers van de gedragscode aangegeven dat deze "<i>primair [is] bedoeld voor leden van de VBNE maar [ook] kan (...) worden gebruikt door partijen die in opdracht van de bosbeheerder het werk uitvoeren.</i>"</p> <p>Het is wat de VBNE betreft de bedoeling dat eenieder die bosbeheer uitvoert gebruik kan maken van de gedragscode. Ook belanghebbenden buiten de kring van VBNE-leden. Aangezien dit ook mogelijk is binnen de kaders van artikel 3.31 lid 1 Wnb is het verzoek om het ontwerpbesluit hierop aan te passen.</p>	16	Onder de vrijstelling van de gedragscode kunnen bos- en natuurterreineigenaren, of aannemers in opdracht van bos en natuurterreineigenaren, werkzaamheden uitvoeren. Omdat niet duidelijk uit de tekst in het ontwerpbesluit bleek dat de gedragscode ook kan worden gebruikt door niet-VBNE-leden, die wel bos- en natuurterrein eigenaar zijn, is dit aangepast.	Besluit/Gedragscode
A27	<p>Op pagina 6 van het ontwerp-goedkeuringsbesluit staat: "<i>Vleermuizen, muizen en vogels mogen nadrukkelijk niet gevangen of verplaatst worden.</i>"</p> <p>Hoewel dit voor (de goedkeuring van) de Gedragscode soortenbescherming bosbeheer minder van belang is, moet worden aangenomen dat dit niet geldt voor de huismuis. Verzoek om verduidelijking in de gedragscode.</p>	16	Omdat het in deze gedragscode exclusief gaat om bosbeheer, waarbij geen gebouwen betrokken zijn, is de bepaling over de huismuis niet van toepassing bij deze gedragscode. Het vangen van dieren zal dan ook niet aan de orde zijn of ter sprake komen. Deze zin op pagina 6 van het ontwerpbesluit is daarom verwijderd.	Besluit/Gedragscode
A28	<p>De gedragscode creëert de mogelijkheid in paragraaf 6.3 (Typen werkzaamheden) dat indien het gaat om (andere) boswerkzaamheden die met gepaste zorgvuldigheid worden uitgevoerd op een dusdanig weinig versturende wijze dat in redelijkheid verwacht mag worden dat die niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb, de algemene zorgplicht van gedragsregel 1 kan volstaan.</p> <p>Uit jurisprudentie volgt dat er geen onduidelijkheid mag bestaan over de vraag of een handeling onder het regime van artikel 3.31, eerste lid, Wnb valt. De gedragscode is op dit onderdeel echter onduidelijk nu wordt aangegeven dat als er geen zekerheid bestaat dat genoemde werkzaamheden niet tot overtreding leiden van hoofdstuk 3 Wnb, daarover advies moet worden ingewonnen van een ecologisch deskundige. Dit leidt tot onzekerheid; onduidelijk is in welk geval (wanneer er mogelijk sprake van schade aan flora aan fauna is) bij deze andere werkzaamheden wél het advies van een ecologisch deskundige moet worden ingeroepen. Vermoedelijk is bedoeld dat deze andere boswerkzaamheden niet onder de gedragscode vallen. Echter, dit blijkt uit de tekst niet duidelijk. Verzoek om deze punten te verduidelijken in de gedragscode.</p>	12, 1	<p>De werkzaamheden waarop wordt gedoeld (en die zijn gespecificeerd in de gedragscode) betreffen algemene, weinig versturende activiteiten die niet tot een overtreding zullen leiden. Uiteraard geldt daarbij, zoals bij alle activiteiten, de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb).</p> <p>Andere boswerkzaamheden vallen niet onder de gedragscode. Voor andere boswerkzaamheden of andere aangetroffen soorten dan onder de gedragscode zijn beschreven (zie Bijlage B van de gedragscode) moet er een ontheffing worden aangevraagd indien er sprake zou zijn van overtreding van de Wnb.</p> <p>In de gedragscode is dit aangepast.</p>	Gedragscode

2.2 Thema B: Ecologisch onderzoek

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aanpassing van gedragscode/besluit
B1	Een ecologisch deskundige die aan de hand van de gedragscode beoordeelt waarom het niet mogelijk of niet wenselijk is om te handelen volgens de gedragscode moet onafhankelijk zijn. De gedragscode zou moeten vastleggen hoe de uitzonderingsmogelijkheid bepaald kan worden, om te voorkomen dat er willekeur en maatschappelijke onrust ontstaat.	4	Dit is, gezien de vrije marktwerking, niet mogelijk. Wel worden er gedefinieerde eisen gesteld aan een ecologisch deskundige en dient er gedocumenteerd te worden gehandeld, ook ten behoeve van de controlerende instanties.	Geen
B2	Het begrip ecologisch deskundige is breed geformuleerd. Beheerders mogen ervan uitgaan dat zij vanwege hun terreinkennis en ervaring aan deze definitie voldoen, maar uit de opzet van de hele code kan geconcludeerd worden dat	15	Enkel als een beheerder kan aantonen dat hij/zij aan de vereiste definitie voor ecologisch deskundige voldoet, kan betreffende beheerder ook als zodanig als voldoende deskundig worden aangemerkt voor het uitvoeren van onder meer ecologische inventarisaties. Zie verder ook B1. Aangezien de reikwijdte van de gedragscode op sommige vlakken vrij specialistische soort-ecologische kennis vereist, mag worden verondersteld dat het inwinnen van nadere informatie hierover bij hiervoor gespecialiseerde ecologisch deskundige ook nodig zal blijven.	Geen

	de beheerder zelf onvoldoende in staat is de beoogde en gewenste natuurwaarden te beschermen bij het uitvoeren van de noodzakelijke beheermaatregelen. Als dit het geval is kan beter ingezet worden op vergroten van de deskundigheid van terreinbeheerders door scholing (door de VBNE). Verzoek om verduidelijking definitie en meer inzet op eigen verantwoordelijkheid beheerder.			
B3	In paragraaf 9.2 van de gedragscode staan maatregelen voor planten beschreven en wordt beschreven dat meer licht voor veel vaatplanten gunstig is. Waar belangrijke botanische waarden aanwezig zijn, zou meer prioriteit moeten liggen bij de beoordeling van beheersmaatregelen: Bij kaalkap, schermkap en bodembewerking is de schaal van de maatregelen van zodanig omvang dat de kans bestaat dat meer schade (ook door zware machines) wordt toegebracht dan dat planten en bodem hiervan profiteren. Dit geldt met name voor gebieden op de hogere zandgronden, beekdalen en hellingbossen.	6	Gerefereerd wordt hier aan paragraaf 9.2 (vaatplanten), dit moet echter paragraaf 9.6 uit de gedragscode zijn. Voor wat betreft de onder de gedragscode van toepassing zijnde beschermde plantensoorten, geldt dat het voorkomen geïnventariseerd moet worden en dat voorts (conform gedragsregel #21) specifieke maatregelen genomen moeten worden om de planten ter plaatse in stand te kunnen houden (gerelateerd aan de standplaatsen van de soort). Verder geldt natuurlijk, ook ten aanzien van niet beschermde plantensoorten, de algemene zorgplicht. Zie hier ook het antwoord bij A17 over het gebruik van zware machines.	Geen
B4	In de gedragscode wordt aan het voorkomen van karakteristieke paddenstoelen geen enkel woord gewijd. Niemand kan het bosecosysteem ook maar enigszins doorgronden als de rol die paddenstoelen en mycoflora daarin spelen niet wordt meegenomen	18, 19	Zie ook (de antwoorden op) kritiekpunten A5 en A11. Ten opzichte van mycoflora (paddenstoelen) geldt steeds de algemene zorgplicht. Naar aanleiding van het hier naar voorgebrachte punt is hieraan in de gedragscode extra duiding gegeven.	Gedragscode
B5	Een inventarisatie van alleen beschermde soorten is minimalistisch, onevenwichtig en niet representatief voor de aanwezige natuurwaarden en ecologische processen in bossen. De lijst van beschermde planten, insecten en paddenstoelen zou moeten worden uitgebreid met een aantal indicatorsoorten, met name soorten die gebonden zijn aan oude bomen en groot dood hout. Met name toevoeging van goed herkenbare indicatorsoorten van de Rode Lijst van Paddenstoelen is dringend gewenst.	17, 19, 20, 21, 22	De sturing op indicator soorten komt voort uit de SNL (Subsidieregeling Natuur en Landschap) regeling en is geen onderdeel van de gedragscode. Bij de inventarisatie wordt met name de focus gelegd op de beschermde soorten en de zorgplicht. De voorgedrukte tabel kan ten onrechte de indruk wekken dat andere dan de genoemde soorten minder aandacht behoeven bij de inventarisatie, deze voorgedrukte lijst is uit het EWP te verwijderen. Zie hiervoor ook het antwoord bij punt A10 en B4.	Geen

2.3 Thema C: Maatregelen

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aanpassing van gedragscode/besluit
C1	De in het goedkeuringsbesluit voorgeschreven zorgvuldige beoordeling en het opstellen van een ecologisch werkprotocol kunnen niet voorkomen dat door kaalkap, schermkap en bodembewerking het habitat van de daar aanwezige beschermde soorten geheel verloren gaat. Herbevolking van een vernietigde biotoop kan pas na vele decennia weer een aanvang nemen. Deze bepalingen ten aanzien van het treffen van voorzorgmaatregelen zijn daarmee een lege huls.	1	Met de verschillende gedragsregels in de gedragscode is de insteek dat er geen invloed is op de staat van instandhouding van de aanwezige (beschermde) soorten die voor hun levenscyclus geheel of gedeeltelijk gebonden zijn aan bossen. Zo worden verblijfplaatsen ontzien en wordt er zorg voor gedragen dat er voldoende structuurvariatie en leefgebied aanwezig blijft. Zie ook het rapport van Wageningen University and Research over schermkap en het behoud van bosklimaat. Dit rapport is te vinden op de website van RVO en op de website van de VBNE.	Geen
C2	Bij schermkap moet na eerste velling 15 m ² grondvlak /hectare (gemeten op 1,3 meter hoogte) blijven staan. Bij verdere lichten benadert men uiteindelijk (uitgestelde) kaalkap, zeker bij bodembewerking. Verzoek om het maximum oppervlak van schermkap sterk te verlagen.	6	Het idee is dat met het minimaal handhaven van een grondvlak van 15m ² /hectare bij schermkap, gezamenlijk met de overige gedragsregels, het overblijvende scherm voor voorkomende bossoorten als leefgebied zal kunnen blijven functioneren. Pas na 10 jaar mag het resterende, oorspronkelijke scherm verder worden teruggebracht naar maximaal 7,5 m ² grondvlak per hectare. In de tussentijd is er onder het overblijvende scherm verjonging ingebracht/opgetreden. Er is daarbij geen sprake van algehele kaalkap. Daarnaast worden holtebomen en bijzondere nestbomen ontzien, waardoor een gehele kapvlakte niet mogelijk is. Zie hier ook het antwoord bij C1 en de onderbouwing van het rapport opgesteld door Wageningen University and Research voor de eisen aan groepkap en schermkap. O.a. ook de punten A18/A19/A20/D6/E3.	Geen
C3	Reserveer binnen elk bosgebied van tenminste 50 hectare tenminste 10% van de oppervlakte als aaneengesloten reservaatgebied zonder beheermaatregelen voor tenminste de volgende 50 jaar. Dit om de ontwikkeling van oud en natuurlijk bos te waarborgen.	17, 20, 21, 22	Dit is geen onderdeel van de soortenbescherming. Dit is iets wat een onderdeel uitmaakt van kwaliteitssturing SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap)	Geen

C4	Voorgesteld wordt kapvlaktes tot hooguit de ter plaatse voorkomende boomhoogte (bij grove den tot 25 m) toe te staan en bodembewerking uit te sluiten. Ontheffingen kunnen dan gegeven worden voor grotere blokken omvorming van exotenbos naar inheems bos.	6	De 0,5 hectare volgend uit de bossenstrategie wordt gehanteerd. Waar nodig worden, afhankelijk van de voorkomende soorten extra beperkingen opgelegd aan de 0,5 hectare. Bijvoorbeeld voor reptielen en amfibieën zijn extra maatregelen opgesteld door expert van RAVON en WUR, zie ook de bijlage op de website met de onderbouwing van de maatregelen voor de verschillende soorten.	Geen
C5	Uitkapbeheer dient als basis gehanteerd te worden voor alle handelingen die in de gedragscode worden opgenomen. Vlaktekop en bodembewerking moeten worden verboden. Alleen groepenkap tot 0,1 hectare zou onder het begrip regulier beheer kunnen geschaard worden.	6, 17, 20, 21, 22	Groepenkap van tot 0,5 hectare is bestempeld als ruimtelijke ingreep. De redenen waarom groepenkap en schermkap toegepast moeten worden staan onderbouwd in de alternatievenafweging, hoofdstuk 11 van de gedragscode.	Geen
C6	Op pagina 14 onder 9.2 (Maatregelen voor vogels) wordt aangegeven dat er een verstoringzone van 50 meter wordt gehanteerd rond bijzondere nestbomen waarin wordt gebroed. Uit onderzoek is gebleken dat dit niet voldoende is.	14	Er worden geen kapwerkzaamheden uitgevoerd tijdens de broedperiode en daarnaast worden nestbomen inclusief een buffer fysiek behouden (inspraak ecologisch deskundige). Deze laatste dient ook bij de zonering betrokken te zijn. Voor een zeer kritische soort als de wespandief wordt ook apart benoemd dat hier de nodige deskundigheid bij betrokken moet worden. In de gedragscode is aangepast dat een ecologisch deskundige deze afstand kan vergroten indien nodig.	Gedragscode
C7	In paragraaf 9.2 van de gedragscode staan maatregelen voor vogels beschreven. In de broedperiode worden geen potentieel verontrustende boswerkzaamheden uitgevoerd, met uitzondering van bos in de stakenfase, naaldbos en populierenbos, indien daar gebleken is dat er geen rode lijst-soorten aanwezig zijn. De beperking tot rode lijst-soorten laat de bescherming van de andere soorten over aan de zorgplicht. Deze bescherming kan tekortschieten. Er wordt verzocht om een 'schoontijd' zoals bij de jacht. De gedragscode moet het beginsel opnemen dat kappen en snoeien niet plaats mag vinden in de broedperiode gedurende 1 maart/ 1 augustus.	6, 13, 17, 20, 21, 22	De bescherming van de 'andere soorten' (zijnde soorten van Rode Lijst + zeer ongunstige staat van instandhouding + Bijlage I Vogelrichtlijn als benoemd in paragraaf 9.2) is niet enkel gebonden aan de algemene zorgplicht maar aan de verschillende gedragsregels die in de gedragscode zijn opgenomen. Dergelijke nesten worden ook fysiek ontzien, inclusief een buffer daaromheen. Vellingen in de broedperiode worden in zijn geheel niet toegestaan en waar nodig wordt extra expertise ingeschakeld bij het opstellen van maatregelen voor in het EWP waar het gaat om bijvoorbeeld de wespandief. De voorgedrukte lijst met vogelsoorten achterin de gedragscode is weggehaald om verwarring te voorkomen. Zie ook het antwoord bij punt A10.	Gedragscode
C8	In de gedragscode ontbreekt een passage over het omgaan met takhout en (gekapte) loofhoutondergroei. Afvoeren van mineraalrijk takmateriaal kan leiden tot verdere mineralentekorten en bijbehorende eierschaalbreuk bij broedvogels, nog afgezien van de biotoopdegradatie voor de fauna. Op arme gronden is afvoer van takmateriaal ongewenst en loofhoutondergroei dient zo mogelijk overal te worden ontzien, dus niet gekapt, laat staan afgevoerd.	6	Getracht dient te worden om zoveel mogelijk structuur en specifieke elementen ten behoeve van de bosgebonden flora en fauna te behouden. Zie ook gedragsregel #17. De voorbeelden die hiervoor worden opgevoerd, zijn niet limitatief. Hierbij kan óók gedacht worden aan het plaatselijk laten liggen van bijvoorbeeld takhout. De ecologische deskundige kan aanvullende mogelijkheden opnemen in het ecologisch werkprotocol.	Geen
C9	In de gedragscode 10.2 onder 5 "Aanduiding van te beschermen elementen" toevoegen dat markeringen om elementen te beschermen z.s.m. na een ingreep dienen te worden verwijderd om nieuwsgierigheid van bezoekers en predatoren af te wenden.	4	Buiten openbare delen (wandelpaden) zijn veel bosgebieden niet openbaar toegankelijk, dit biedt op zich al voldoende waarborgen tegen nieuwsgierige bezoekers. Daarnaast is er de algemene zorgplicht. Er wordt hier een analogie gelegd met markeringen in het kader van weidevogelbeheer en de daaruit voortkomende bekende gevallen van predatie (vos, kraai). De hier in bosgebieden toegepaste markeringen kennen een heel andere inslag. Er is geen directe aanleiding om aanvullend in de gedragscode op te nemen dat markeringen na afloop van de ingreep weer (zo spoedig mogelijk) dienen te worden verwijderd. Dit wordt overgelaten aan het inzicht van de beheerder dan wel de betrokken ecologisch deskundige.	Geen
C10	De gedragscode moet ervoor zorgen dat de locaties na de kap zo veel mogelijk in de oude staat worden achtergelaten. De volgende maatregelen moeten worden voorgeschreven: bandensporen wegwerken, ontstane ongelijkmatigheden in de bodem weer herstellen, paden herstellen, geen takkenbossen op hopen achterlaten, geen grote plekken met zaagsel achterlaten, geen onnatuurlijke houtblokken achterlaten.	13	De gedragscode Soortenbescherming bosbeheer beschrijft de minimale gedragsregels ter zorgvuldig handelen om zo een wezenlijke negatieve invloed op (de lokale populaties van) beschermde soorten te voorkomen. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om (met behulp van een ecologisch deskundige) bij elk project een afzonderlijke afweging te maken welke van deze gedragsregels in het onderhavig geval zouden moeten gelden en dit als zodanig te motiveren en nader uit te werken. Daarnaast geldt de algemene zorgplicht, zoals ook omschreven in hoofdstuk 4 van de gedragscode. Hetgeen hier wordt voorgesteld om de kaplocatie zoveel (als redelijkerwijs) mogelijk middels allerlei handelingen in de oude staat achter te laten komt overeen met het handelen naar goed bosbouwkundig gebruik.	Geen
C11	Voorgeschreven moet worden dat ter voorkoming van een onaantrekkelijk onnatuurlijk stobben struikelbos de kap zo dicht mogelijk bij de grond moet plaatsvinden.	13	Hiervoor geldt hetzelfde dat bij punt C10 is opgemerkt over zorgvuldig handelen en goed bosbouwkundig gebruik.	Geen
C12	Voorgeschreven moet worden dat ter voorkoming van geluidsverstoring het gebruik van elektrische kettingzagen verplicht wordt gesteld boven het gebruik van veel-geluid-producerende motorzagen die voor verstoring zorgen.	13	Het produceren van geluid is inherent aan bosbouwkundige ingrepen in houtopstanden die ook het leefgebied zijn voor beschermde soorten. Dat dit gepaard gaat met (mogelijke) verstoring is ingecalculeerd, daarom zijn er gedragsregels in de gedragscode opgenomen, zoals het aanhouden van een specifieke afstand tot bijzondere nestbomen. Het is aan de betrokken ecologisch deskundige om in afzonderlijke gevallen nader te bepalen welke specifieke afstanden dienen te worden aangehouden rekening houdend met de gebruikte machines en werkzaamheden.	Geen

C13	Maatregel 4 (Inventarisatie) op pagina 16 van de gedragscode bepaalt dat bij de (vermoedelijke) aanwezigheid van een moeilijk te inventariseren soort van de checklist een ter zake deskundige wordt ingeschakeld. Als voorbeeld is vermeld de wespandief. Niet is aangegeven op welke overige soorten van de checklist hier wordt bedoeld. Daardoor is de maatregel niet duidelijk. Een aanvulling is hier wenselijk.	14	Dit moet door de betrokken ecologisch deskundige worden ingeschat. Immers, voor eventueel nader veldonderzoek vindt ook bronnenonderzoek plaats van bestaande ecologische gegevens om te bepalen wat er zoal verwacht kan worden op het terrein. De voorgedrukte lijst is weggehaald omdat deze niet een volledig beeld gaf van te beschermen soorten. Om verwarring te voorkomen is de lijst verwijderd. Zie ook A10.	Gedragscode
C14	Bij maatregel 12 (Bomen die niet worden geveld) op pagina 17 van de gedragscode ontbreekt een toelichting. Na het 3e aandachtstreepje is bepaald dat, kort gezegd, bomen met bewoonde of onbewoonde nesten of horsten van soorten voorgedrukt in het werkprotocol niet worden geveld <i>“tenzij aannemelijk is dat het gaat om een permanent verlaten nest of horst”</i> . Na het 4e aandachtstreepje staat verder dat niet worden geveld <i>“bomen die rondom een bijzondere nestboom, een boom met een bewoond nest of een holenboom staan; er dienen voldoende bomen te blijven staan om te voorkomen dat een element als hier bedoeld zijn functie kan verliezen”</i> . [Red. indiener verwees bij het tweede voorbeeld naar maatregel 27 maar aangenomen wordt dat dit ook maatregel 12 betref.] In beide gevallen ontbreekt een toelichting op de vraag wanneer dit aannemelijk is en wie dit mag vaststellen.	14	Het is aan de betrokken ecologisch deskundige om de werkwijze hierin te bepalen. Ten aanzien van vogels wordt de ‘indicatieve lijst jaarrond beschermde soorten’ gebruikt. Daarbij is van belang dat per provincie een andere lijst gehanteerd kan worden. Tijdens de broedperiode zijn de nesten van alle vogels beschermd. Wat betreft de voorgedrukte soorten in het EWP: deze zijn verwijderd naar aanleiding van de ingebrachte zienswijzen. Zie hieromtrent ook de (antwoorden op de) kritiekpunten van A10, B5 en C13.	Gedragscode
C15	Maatregel 30 (Onverwachte beschermde soorten) op bladzijde 21 regelt dat er, bij het aantreffen van een onverwachte beschermde soort, advies wordt ingewonnen van een deskundige en dat, wanneer de soort onder de gedragscode valt, de bijbehorende maatregelen kunnen worden toegepast en de werkzaamheden worden hervat. Dit wordt vastgelegd in een afwijkingsrapport. Hierbij wordt aangegeven in hoeverre is afgeweken van de gedragscode en/of het werkprotocol bosbeheer en welke maatregelen direct na deze constatering zijn getroffen. Deze maatregel is innerlijk tegenstrijdig nu ze enerzijds voorschrijft dat de bij de soort horende maatregel wordt toegepast en anderzijds moet worden aangegeven in hoeverre is afgeweken van de gedragscode. Indien van de gedragscode wordt afgeweken, wordt niet gewerkt overeenkomstig de gedragscode en geldt er dus geen vrijstelling. Indien de in de gedragscode vermelde maatregel niet kan worden toegepast en de handeling mogelijk tot een overtreding van de verboden kan leiden, is een ontheffing vereist.	14	Het gaat hier om soorten waarvan de aanwezigheid niet eerder tijdens het uitgevoerde ecologisch onderzoek is geconstateerd en waarover geen specifieke zaken in het opgestelde ecologisch werkprotocol zijn opgenomen. De handelswijze is dan dat de werkzaamheden ter plekke worden stilgelegd en wordt nagegaan in hoeverre de geplande werkzaamheden onder de werking van de gedragscode kunnen worden hervat in relatie tot de nieuwe constatering. Dit gebeurt met inspraak van een ecologisch deskundige. Indien de aangetroffen soort onder de gedragscode valt wordt het EWP aangepast waarin wordt vastgelegd op welke wijze in de opgetreden situatie verder wordt gehandeld onder de gedragscode. Indien dit niet mogelijk is, zullen de werkzaamheden ter plekke in feite onder de werking van een aan te vragen ontheffing dienen te worden gecontinueerd. De gedragscode is dan niet van toepassing. Hoofdstuk 8 afwijken is aangepast naar ‘aanvullend rapport’. Hoofdstuk 8 is nu gelijk getrokken met maatregel nummer 29, waarbij de nadruk wordt gelegd op de betrokkenheid van ecologisch deskundige en waar nodig het bevoegd gezag.	Gedragscode
C16	Er moet een verplichting tot CO2 compensatie plaatsvinden bij kap, in verband met de noodzaak om meer CO2 vast te leggen en de negatieve CO2 balans die ontstaat. Bij bomenkap telt de vastgelegde CO2 namelijk niet meer mee als zijnde vastgelegde CO2 volgens het verdrag van Parijs.	13	De afweging die hier wordt gemaakt valt buiten de scope van deze gedragscode soortenbescherming.	Geen

2.4 Thema D: Juridische punten

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aanpassing van gedragscode/besluit
D1	De gedragscode is in procedure gebracht op een moment dat de politieke besluitvorming over het nationale ontwerp Bossenstrategie nog gaande is. De controversiële vlaktekop is daar een centraal onderdeel van. De keuze in de gedragscode voor vormen van vlaktekop als regulier beheer loopt ten onrechte vooruit op de besluitvorming hierover. Bezwaar wordt gemaakt tegen het feit	2, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 17, 20, 21, 22	Het is aan de initiatiefnemer van een gedragscode om een goedkeuringsprocedure in gang te zetten. Op grond van de Algemene wet bestuur moet een aanvraag in behandeling worden genomen en bij de besluitvorming hierover worden alle op dat moment geldende (beleids)regels in acht genomen. Boskap op grote schaal leidt tot een tijdelijke verandering van functionaliteit van het leefgebied van de omgeving, waardoor groepenkap, schermkap en bodembewerking geclassificeerd worden als een ruimtelijke ingreep, dit is aangepast in het besluit. Voor deze drie werkzaamheden zijn extra maatregelen opgenomen in de gedragscode. Ook wordt er een onderscheid gemaakt voor welke soorten de vrijstelling van de gedragscode van toepassing is bij deze werkzaamheden.	Geen

	dat de gedragscode gebaseerd is op de nationale Bossenstrategie en de opvatting hierin over vlaktekop.			
D2	Het laten opstellen door belanghebbende private partijen van publieke regelgeving zoals een gedragscode is principieel onjuist.	2, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22	Het is vaststaand beleid om op deze wijze met gedragscodes te werken. Deze zienswijzeprocedure is niet het juiste instrument om deze werkwijze ter discussie te stellen. Dit betreft een beleidsmatige keuze. Voor het overige kan opgemerkt worden dat indien een gedragscode goedgekeurd wordt door het bevoegd gezag (de Minister) daarmee ook de legitimiteit vast staat, omdat het bevoegd gezag toetst aan geldende wet- en regelgeving.	Geen
D3	De gedragscode staat vergunningsvrije ontbossing toe door middel van vlaktekop. Dit is in strijd met, en schadelijk voor het realiseren van de ambities en doelen van de nationale Bossenstrategie, het nationale klimaatbeleid en het Kyoto Klimaatverdrag.	2, 3, 4, 5, 8, 12	De gedragscode ontslaat de gebruiker van de gedragscode niet van de verdere verplichtingen die de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 4) eveneens ten aanzien van houtopstanden met zich meebrengt. Het gaat hierbij onder andere om de meld- en herplantingsplicht. Dit is een autonoom afwegingskader dat niet door de gedragscode soortenbescherming van de VBNE wordt afgedekt. De activiteiten groepenkap en schermkap vinden plaats in het kader van bosverjonging. Er is geen sprake van ontbossing.	Geen
D4	De multifunctionele doelstelling van een groot aantal bossen wordt uit het oog verloren: één van de doelstellingen is het verbeteren van de zelfvoorzieningsgraad van hout in Nederland door middel van duurzame houtproductie. Door het dwingend voorschrijven van het gebruik van ecologisch deskundigen worden de kosten voor het bosbeheer te groot en komt deze doelstelling uit de bossenstrategie in gevaar.	15	De gedragscode onderkent in hoofdstuk 3 (Bosbeheer in Nederland) wel degelijk het complexe karakter van duurzaam bosbeheer. Bos in Nederland vervult gelijktijdig verschillende functies. De belangrijkste zijn: natuur, recreatie en welzijn, klimaat en productie van hout en biomassa. Genoemde functies sluiten met elkaar aan op de internationaal erkende beginselen van duurzaam bosbeheer en zijn elk op hun eigen wijze van groot belang. De onderhavige gedragscode is een instrument dat toeziet op de soortenbescherming bij het uitvoeren van dit duurzaam bosbeheer, benutting van geveld hout is hierbij dus niet het uitgangspunt, maar kan een bijproduct zijn van het duurzaam bosbeheer. Het belang "andere redenen van economische aard" mag niet worden aangedragen bij het gebruik van deze gedragscode waar het om vogels gaat. Houtopbrengst en kosten maken geen deel uit van deze gedragscode. Elke bosbeheerder is zelf verantwoordelijk voor de zorgvuldige invulling van het bosbeheer. Dat betekent dat elke bosbeheerder ook moet (laten) inventariseren of en welke beschermde natuurwaarden aanwezig zijn. De gedragscode is hierop geen uitzondering. De maatregelen voorgeschreven in de gedragscode brengen geen extra kosten met zich mee, de maatregelen vloeien al voort uit de verplichtingen van de Wet natuurbescherming zelf. Door het mogelijk te maken om te werken met een gedragscode is juist voordeel te behalen voor een bosbeheerder omdat er nu minder vaak een ontheffing of vergunning dient te worden aangevraagd.	Geen
D5	De in de gedragscode genoemde voorwaarden en eisen die worden gesteld aan gangbare beheermaatregelen in de bosbouw zijn onvoldoende onderbouwd en niet is na te gaan welk onderzoek / literatuur hieraan ten grondslag ligt, bijvoorbeeld t.a.v. de gehanteerde afstand tot burchten en nestbomen.	15	Een breed palet van ecologische deskundigheid, van onder meer RAVON, de WUR en EIS staan als basis aan de maatregelen en gedragsregels in deze code. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van de kennisdocumenten van BIJ12. Hierbij wordt opgemerkt dat altijd de meest recente versies van de betreffende kennisdocumenten en protocollen moet worden gehanteerd. Voor reptielen, amfibieën en insecten is nauw samengewerkt met de soortenorganisaties (RAVON, WUR, EIS) om de maatregelen tot stand te laten komen. Het advies document van de RAVON en WUR zal ook op de website van RVO gepubliceerd worden.	Gedragscode/besluit
D6	Verzocht wordt tot bosbouwkundige onderbouwing voor: - de beperking van de oppervlakte van een kaalkap tot 0,50 ha.; - de beperkingen die aan schermkap worden gesteld (met betrekking tot de onderwerpen zaadmateriaal en grondvlak van 15 m2).	15	De onderhavige gedragscode ziet toe op soortenbescherming. De reikwijdte, beschreven werkwijze en maatregelen zijn dan ook van ecologische aard en onderbouwd. Voor de ecologische onderbouwing van beperkingen aan groepenkap en schermkap wordt verwezen naar het rapport zoals is opgesteld door de WUR. Daarbij is van belang te onderkennen dat onderhavige gedragscode is gebaseerd op <i>Hoofdstuk 3: Soorten</i> van de Wnb en niet op <i>Hoofdstuk 4: Houtopstanden, hout en houtproducten</i> . Op die grond wordt niet verder ingegaan op het tweede hier naar voren gebrachte punt.	Geen
D7	In Natura2000-gebieden bestaan de gedragscode en de N2000-regels naast elkaar en moet aan beide worden voldaan. Dit en andere inhoudelijke elementen uit de definitieve goedkeuringsbrief zouden mede daarom als integraal onderdeel van de definitieve gedragscode moeten worden aangemerkt en vervolgens als aanvulling daarin moeten worden opgenomen.	6	Het goedkeuringsbesluit maakt integraal onderdeel uit van de gedragscode, zodat aan dit punt wordt voldaan. Voorts is het inderdaad zo dat de regels die gelden in een Natura 2000-gebied ook blijven gelden indien de gedragscode worden toegepast. Er moet altijd naar het complete beschermingsregime gekeken worden. In de gedragscode is daarom voor de duidelijkheid toegevoegd dat naast het hanteren van deze gedragscode, er ook andere wet- en regelgeving geldt, waar deze gedragscode niet specifiek op in gaat. Waar het gaat om Natura 2000-gebieden gelden eventuele andere regels en zijn habitat- en soortendoelen ingesteld. De gebruiker van de gedragscode mag daarin geen doelstellingen van N2000-gebieden tegenwerken.	Gedragscode
D8	Op pagina 8 van het ontwerp-goedkeuringsbesluit wordt zonder nadere voorwaarden de onderhavige gedragscode goedgekeurd. Over de belangrijke elementen bevattende tekst van het goedkeuringsbesluit staat alleen 'Gezien bovenstaande overwegingen en met inachtneming van de aanvullingen en aanpassingen, ben ik van mening dat...voldoet aan de eisen...'. Wat aangepast wordt, wordt echter niet vermeld. Verzocht wordt de inhoudelijke elementen van uw brief, alsook de in het bovenstaande aanbevolen monitoring en evaluatie en andere te honoreren elementen uit inspraak / tervisielegging, in de definitieve	6	Deze zin van het besluit gaat over de totstandkoming van de ontwerpversie van de gedragscode. Waar het de uiteindelijke versie betreft is aangepast dat zienswijzen hebben geleid tot wijzigingen. De antwoordnota wordt daarbij toegevoegd, waarin men per punt kan teruglezen in de antwoorden wat gewijzigd is.	Geen

	goedkeuringsbrief als onderdeel van de Code aan te merken en dit in de code als zodanig zichtbaar te maken.			
D9	Hoofdstuk 8 (Afwijkingen) van de Gedragscode staat toe dat wordt afgeweken van de gedragsregels uit de gedragscode. Dit verdraagt zich niet met het karakter van de gedragscode waarin nu juist vrijstelling wordt verleend van de verbodsbepalingen indien volgens de gedragsregels wordt gehandeld. Ook is niet duidelijk in welke gevallen indien moet worden afgeweken alsnog een onthefing moet worden aangevraagd. Dit leidt tot rechtsonzekerheid.	12	Hoofdstuk 8 'Afwijkingen' is uit de gedragscode gehaald en vervangen door 'Aanvullend rapport', waar wordt uitgelegd wat men te doen staat bij het aantreffen van een onverwachte of niet geïnventariseerde natuurwaarde.	Gedragscode
D10	Ingevolge de Wet natuurbescherming en de Vogelrichtlijn is voor goedkeuring van een gedragscode vereist dat de staat van instandhouding van de populaties niet zal verslechteren. Dit vereist onderzoek naar de huidige staat van instandhouding van de soorten en het potentiële effect van de werkzaamheden. Er is ten onrechte volstaan met verwijzing naar een toekomstige beoordeling van de mogelijke effecten door de gebruikers bij het opstellen van ecologische werkprotocollen. Het goedkeuringsbesluit is niet gebaseerd op een evaluatie van de gevolgen die het onontkoombare beschadigen en vernielen van nesten van bosvogels heeft voor de huidige situatie met betrekking tot de instandhouding van de betrokken populaties. Bij het nemen van het besluit is niet alle benodigde informatie vergaard waarmee kon worden beoordeeld of de categorale uitzondering die met het goedkeuringsbesluit van kracht wordt alleen handelingen betreft die niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van deze soorten, zoals artikel 3.31, tweede lid, onder c, gelezen in verbinding met het derde lid, onder a, van de Wnb vereist. Het besluit is dus genomen in strijd met artikel 3:2 van de Awb.	14, 12	De maatregelen uit de gedragscode zelf zijn gebaseerd op kennisdocumenten van BJI12, protocollen en expert judgment. Daarnaast zorgen de verplichting tot monitoring (om te kijken of de genomen maatregelen nog altijd de gewenste effecten opleveren) en evaluatie (om na te gaan of de gedragsregels goed uitvoerbaar zijn voor de gebruikers van de gedragscode) ervoor dat er eventueel bijstelling in een volgende gedragscode kan plaatsvinden. Daarbij moet bij werkzaamheden te allen tijde de Wet natuurbescherming als uitgangspunt worden genomen en daarmee ook de zorgplicht van artikel 1.11 Wnb. Tevens zijn het besluit en de gedragscode aangepast met een uitgebreidere onderbouwing waarom de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten niet in het geding komt door de werkzaamheden beschreven in onderhavige gedragscode.	Gedragscode/ besluit
D11	Artikel 9, eerste lid, van de Vogelrichtlijn vereist dat er nauwkeurig en toereikend wordt gemotiveerd dat er geen alternatieve maatregel bestaat waarmee de nagestreefde doelstelling op een bevredigende manier kan worden bereikt die geen of een geringere overtreding van de verbodsbepalingen betekent. In het goedkeuringsbesluit ontbreekt een dergelijke afweging. Het besluit is dan ook genomen in strijd met artikel 3:2 van de Awb.	12, 14	Dit is correct. De alternatievenafweging dient voorafgaand door het bevoegd gezag te worden getoetst. Dit is aangepast in de gedragscode en het besluit.	Besluit/Ge- dragscode
D12	De gedragscode behandelt het bestendig beheer of onderhoud niet kaderstellend maar nevenschikkend, als een gedragsregel; dit is in strijd met de Wnb.	2, 3, 5, 8, 11, 12	Indien werkzaamheden gekwalificeerd worden als bestendig beheer en onderhoud kunnen ze, mits voldaan wordt aan de maatregelen zoals gesteld in de gedragscode, in overeenstemming met de Wnb uitgevoerd worden.	Geen
D13	De gedragscode is in strijd met artikel 3.1 Wnb: schade aan broedgevallen is onontkoombaar bij werkzaamheden in het broedseizoen. Nesten zijn immers lang niet altijd zichtbaar en vast te stellen bij inventarisatie. Ook een deskundige zal in een werkgebied niet alle aanwezige broedgevallen kunnen inventariseren. Daarnaast kan schade optreden wanneer een werkwijze van de gedragscode in de praktijk niet het beoogde effect blijkt te hebben.	14	Kapwerkzaamheden in de broedperiode zijn niet onder de gedragscode toegestaan. Zoals aangegeven in de zienswijze brengt dit te veel onvoorziene risico's met zich mee.	Gedragscode
D14	De (concept)gedragscode is ongeschikt als richtlijn voor het gebruik van uitzonderingsregels uit de Wet natuurbescherming omdat de gedragscode ruim te interpreteren is en talrijke uitzonderingen hanteert, alsook tegenstrijdigheden en onvolkomenheden bevat.	4	De gedragscode is zorgvuldig en ecologisch onderbouwd tot stand gekomen. Daar waar er in de naar voren gebrachte zienswijzen onduidelijkheden zijn aangekaart, zijn er aanpassingen gedaan. Zie hiervoor de antwoorden waarbij in de meest rechterkolom van deze antwoordnota is aangegeven dat er wijzigingen in de gedragscode zijn doorgevoerd.	Geen
D15	Er wordt niet voldaan aan de eis vanuit artikel 6 Habitatrichtlijn en artikel 9 Vogelrichtlijn dat er geen andere bevredigende oplossing is voor boswerkzaamheden. Deze eis is niet in artikel 3:31 Wnb geïmplementeerd.	12	Dat artikel 3.31 van de Wnb niet voldoet aan de eis van de andere bevredigende oplossing uit de door u genoemde richtlijnen is juist. In een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van eerder dit jaar (Uitspraak 201900294/1/R2 - Raad van State) is dit echter, voor de uitvoering, rechtgezet. In rechtsoverweging 7.8 en 7.9 van de uitspraak is er aan artikel 6 van de Habitatrichtlijn en artikel 9 van de Vogelrichtlijn directe werking gegeven voor wat betreft de andere bevredigende oplossing. Toetsing van de alternatievenafweging en belangenafweging heeft daarom alsnog plaatsgevonden en is nu ook opgenomen in de gedragscode en het besluit.	Gedrags- code/besluit

D16	De term 'bestendig beheer' moet deugdelijk gedefinieerd worden door de Minister of aan de hand van een Algemene Maatregel van Bestuur die moet accorderen met de verplichtingen van de vogel- en habitatrictlijn en deze niet mag doorkruisen.	9	Op dit moment bestaan er voldoende handvatten om een deugdelijk onderscheid te maken en dit onderscheid wordt ook meegenomen bij de beoordeling en goedkeuring van gedragscodes. Daarnaast is wel verduidelijkt in de gedragscode welke werkzaamheden vallen onder bestendig beheer en onderhoud en welke onder ruimtelijke ingrepen. Bestendig beheer en onderhoud gaat uit van een gelijkblijvende situatie. Om die reden zijn groepenkap, schermkap en bodembewerking als een Ruimtelijke ingreep geclassificeerd.	Gedragscode
-----	--	---	---	-------------

2.5 Thema E: Monitoring en toezicht

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aanpassing van gedragscode/besluit
E1	Controle op en monitoring van de uitvoering van onderhavige gedragscode, de rol van Rijk en provincie hierin, zouden evenals toekomstige evaluaties in het goedkeuringsbesluit vastgelegd dienen te worden.	6	Monitoring en evaluatie zijn al gedeeltelijk vastgelegd in het besluit. In het besluit staat: "Rvo zal hierover tijdig met u in contact treden." Daarmee wordt bedoeld dat RVO samen met de provincies, het ministerie van LNV en de VBNE om tafel gaat om de monitoring verder in te vullen, waarbij de focus zal liggen op specifieke soorten en maatregelen. Los daarvan wordt de werking van de gedragscode geëvalueerd door de VBNE zelf. Dit wordt in dit geval na 3 jaar gedaan. Omdat dit nog niet was opgenomen in de gedragscode, is dit aangepast.	Gedragscode
E2	In de gedragscode wordt niet ingegaan op de al dan niet omstreden maatregelen (zie Vakblad Natuur, Bos en Landschap) om bossen klimaatbestendig te maken en minder gevoelig voor mineralentekorten. Verzocht wordt dit onderwerp uiterlijk bij de eerstvolgende aanpassing in 2023 mee te nemen en in de tussentijd voor te bereiden.	6	Dit punt gaat over het klimaatbestendig en minder gevoelig voor mineralentekorten maken van bossen. Hoewel het klimaatbestendig maken van bossen wel een doel is uit de gedragscode, ziet de gedragscode toe op soortenbescherming en dit valt daarom buiten de reikwijdte van deze gedragscode soortbescherming.	Geen
E3	Monitoring van de doelmatigheid van verjongingskap zonder verder beheer, met als doel meer variatie, zou vooraf en achteraf moeten plaatsvinden om te kijken of verjongingskap daadwerkelijk het gewenste resultaat heeft. Er is een breder pakket aan maatregelen na verjongingskap nodig om activiteiten met variatie als doel, als regulier beheer te laten gelden.	4	Uit de gedragscode bleek niet op welke wijze er in combinatie met groepen- of schermkap na dat type werkzaamheid wordt gezorgd voor een gevarieerde beplanting. Dit is met het oog op de functie van een gedragscode wel nodig. Het gaat erom dat werkzaamheden enkel voor bepaalde doeleinden mogen worden ingezet die daarmee ook daadwerkelijk te behalen zijn. Een onderbouwing van het verwezenlijken van dergelijke doelen middels de voorgestelde werkzaamheden kan inderdaad niet ontbreken. Daarom is de gedragscode op dat punt aangepast met onder andere een uitgebreidere alternatievenafweging. (zie ook het antwoord bij zienswijze E1).	Gedragscode
E4	Documentatie van de situaties voorafgaand aan een ingreep moet toegankelijk zijn voor handhavende instanties.	4	Daar is het ecologisch werkprotocol voor bedoeld. Zie bijlage A van de gedragscode. Een exemplaar van het werkprotocol moet gedurende de werkzaamheden op locatie aanwezig zijn. Dit document kan bij controle worden opgevraagd door het bevoegd gezag.	Geen

2.6 Thema F: Ontwerpbesluit

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aanpassing van gedragscode/besluit
F1	Op pagina 5 van het goedkeuringsbesluit staat: "Inventarisaties vanuit de regeling Subsidie Natuur en Landschap (SNL) zijn zes jaar geldig. Voor inventarisaties uit andere bronnen zoals een quickscan of de NDFF, hanteer ik drie jaar voor jaarrond beschermde vogelnesten en soorten van Bijlage IV van de Habitatrictlijn evenals soorten van bijlage II van de Conventie van Bern en bijlage I bij de Conventie van Bonn. Voor overige soorten geldt een cyclus van vijf jaar."	16	Het is noodzakelijk dat ten behoeve van de in de gedragscode beschreven activiteiten, een actueel beeld aanwezig is van voorkomende (beschermde) natuurwaarden in het terrein. Ten aanzien van specifiek SNL-monitoring is het akkoord bevonden dat gegevens van (maximaal) 6 jaar gebruikt mogen worden. Dit is ingegeven door de SNL monitoringscyclus. Voor wat betreft andere te benutten bronnen zijn de termijnen van toepassing zoals in het goedkeuringsbesluit geformuleerd. Niet weersproken wordt dus dat gegevens maximaal 6 jaar oud mogen zijn, maar dit geldt nadrukkelijk dus enkel ten aanzien van de SNL-gegevens. Aangezien deze monitoringsregeling ook niet alle (beschermde) soorten betreft, zal het hanteren van ook andere gegevensbronnen zoals de NDFF (en zo mogelijk het uitvoeren van aanvullend veldonderzoek) frequent ook nodig zijn. Dit is ook zodanig verduidelijkt in de gedragscode.	Gedragscode

	<p>In de gedragscode is opgenomen dat gebruik dient te worden gemaakt van de meest recente inventarisatiegegevens die beschikbaar zijn en die bovendien maximaal niet ouder dan zes jaar mogen zijn, aansluitend bij de frequentie van de gegevensverzameling in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Hierover heeft uitgebreid vooroverleg plaats gevonden met RVO. De geciteerde passage in het ontwerpbesluit is geformuleerd als een mededeling en kan in die zin voor kennisgeving worden aangenomen zonder dat precies duidelijk is wat wordt bedoeld.</p> <p>Verzoek om vast te stellen dat in het ontwerpbesluit de gedragscode niet wordt weersproken waar het gaat om de geldigheidsduur van inventarisatiegegevens van maximaal zes jaar.</p>			
F2	<p>Op pagina 7 van het goedkeuringsbesluit staat: <i>“De goedkeuring geldt tot 1 juni 2023. Na deze datum wordt de goedgekeurde gedragscode indien nodig aangepast aan de vastgestelde werkwijze naar aanleiding van het project ‘Gedragscodes, hoe verder’ en omgezet naar de Omgevingswet. Vervolgens wordt de geldigheid van de gedragscode verlengd met vijf jaar.”</i></p> <p>De VBNE heeft, mede door de onduidelijkheid over de consequenties van mogelijk uit- of afstel van invoering van de nieuwe Omgevingswet, een sterke voorkeur voor een goedkeuringstermijn van vijf jaar (nu vastgesteld voor minder dan 2 jaar). In de geciteerde passage wordt niet duidelijk gemaakt of VBNE tegen die tijd zelf een nieuwe gedragscode ter goedkeuring moet voorleggen, of dat deze omzetting 'ambtshalve' door RVO gebeurt waarbij verlenging plaatsvindt. De VBNE verzoekt om duidelijkheid over de procedure op dat moment.</p>	16	<p>Dat er behoefte is aan duidelijkheid over de procedure rondom de omzetting is zeer begrijpelijk. De omvorming naar de Omgevingswet zal worden geïnitieerd door RVO.</p> <p>De tekst in het goedkeuringsbesluit is als volgt aangepast: De goedkeuring geldt voor vijf jaar. Binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de goedgekeurde gedragscode indien nodig aangepast aan de vastgestelde werkwijze naar aanleiding van het project ‘Gedragscodes, hoe verder’. Vervolgens wordt de gedragscode voor vijf jaar aangewezen als ministeriële regeling onder de Omgevingswet. Na deze aanwijzing wordt deze huidige gedragscode ingetrokken op basis van artikel IV, eerste lid van het Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet.</p>	Geen
F3	<p>Op pagina 7 van het ontwerpbesluit staat: <i>“Drie jaar na goedkeuring van de gedragscode wordt door u een evaluatie uitgevoerd naar de doeltreffendheid en werkbaarheid van deze gedragscode. De resultaten van de evaluatie worden betrokken bij het opstellen van nieuwe gedragscodes. Deze evaluatie zal plaatsvinden na omzetting naar de Omgevingswet en de resultaten van de evaluatie worden betrokken bij het opstellen van de nieuwe gedragscode.”</i></p> <p>Drie jaar na goedkeuring van de gedragscode is medio 2024. Dan heeft de omzetting naar de Omgevingswet als het goed is al plaatsgevonden, dus kan die evaluatie niet meer worden betrokken bij het opstellen van de nieuwe gedragscode. Voor zover het hier gaat om het betrekken van resultaten van die evaluatie bij het opstellen van 'nieuwe gedragscodes' van anderen dan de VBNE maakt de VBNE bezwaar om verplicht te worden om dergelijke werkzaamheden te verrichten en kosten te maken ten behoeve van derden. Verzocht wordt om dit voorschrift te schrappen uit het besluit.</p>	16	<p>De evaluatie kan worden uitgevoerd in het derde loopjaar van de gedragscode. De gedragscode heeft een looptijd van vijf jaar. Binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gedragscode, met indien gewenst de nodige aanpassingen, voor een periode van vijf jaar aangewezen als ministeriële regeling. In het derde loopjaar van de code wordt dus niet al direct de nieuwe code opgesteld. De bedoelde evaluatie die na drie jaar plaatsvindt zal dus worden meegenomen bij het opstellen van de eventueel nieuwe gedragscode bosbeheer wanneer de aanwijzing van de ministeriële regeling ten einde loopt. Met evaluatie wordt bedoeld de werking van de gedragscode onder gebruikers. Hierover is in de inleiding van de gedragscode een tekst opgenomen.</p> <p>Voordat de gedragscode wordt aangewezen als ministeriële regeling in de Omgevingswet, zal door RVO worden gecontroleerd of de gedragscode (nog) voldoet aan alle eisen/voorwaarden die zijn vastgesteld en neergelegd in het advies aan de minister en de Tweede Kamer. Het advies van het project “gedragscodes, hoe verder?” is op dit moment nog niet definitief.</p> <p>De evaluatie om te bekijken hoe de gedragscode werkt, is zowel in ecologisch opzicht als vanuit de praktijk een noodzaak en wordt bij elke gedragscode uitgevoerd. In de gedragscode staat ook dat na evaluatie van de oude gedragscode bosbeheer deze nieuwe versie tot stand is gekomen. De noodzaak daartoe is concreter uitgewerkt in de gedragscode en daarbij is duidelijk gemaakt wie de verantwoordelijkheid draagt voor evaluatie (werkbaarheid van de code)</p>	Gedragscode/besluit
F4	<p>In het ontwerp-goedkeuringsbesluit pagina 7 staat: <i>‘Vanuit ecologisch perspectief is vooral de vraag relevant of de uitgevoerde maatregelen het gewenste effect gehad hebben op de beschermde soorten. U moet daarom de populatie(s) van de beschermde soorten en de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen laten monitoren door een ecologisch deskundige. (...) Ik nodig u uit om samen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland op korte termijn te bekijken welke activiteiten specifieke monitoring behoeven. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland neemt hierover tijdig contact met u op.’</i></p> <p>Verzoek om de imperatief geformuleerde passage <i>“U moet daarom de populatie(s) van de beschermde soorten en de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen laten monitoren door een ecologisch deskundige”</i> te verwijderen. Dit voorschrift is te algemeen gesteld (alle beschermde soorten) en het is te simpel om te veronderstellen dat de effectiviteit van uitgevoerde maatregelen steeds meetbaar is. De VBNE verzoekt om in overleg met RVO te bezien in hoeverre er nut en noodzaak voor monitoring bestaat.</p>	16	<p>Het nut en de noodzaak van gedegen monitoring van de gedragscode is groot. Door RVO wordt een overleg geïnitieerd samen met LNV en de VBNE om de invulling van deze monitoring te bespreken. Tijdens dit overleg wordt afgesproken op welke soort(en) en/of maatregelen gemonitord zal worden.</p>	Besluit
F5	<p>Op pagina 2 van het ontwerpbesluit wordt met betrekking tot de gebruikers van de gedragscode aangegeven dat partijen die in opdracht van de bosbeheerder</p>	16	<p>Deze zin staat in het besluit om de gebruiker hier nogmaals op te wijzen.</p>	Geen

	<p>het werk uitvoeren enkel gebruik kunnen maken van de gedragscode indien deze partijen voldoen aan alle eisen en voorwaarden die de gedragscode stelt aan de uit te voeren werkzaamheden.</p> <p>Het is niet duidelijk wat deze zin beoogt toe te voegen in het besluit. De 'aan-toonbare overeenkomstige uitvoering' als beschreven in artikel 3.31 lid 1 Wnb brengt immers al met zich mee dat de gebruiker aan alle uitvoeringsvoorwaarden moet voldoen.</p>			
F6	Op pagina 2 van het ontwerpbesluit staat: " <i>Werkzaamheden - In paragraaf 6.3 beschrijft u welke werkzaamheden tot regulier bosbeheer worden gerekend.</i> " Dit moet paragraaf 6.1 zijn.	16	Is aangepast.	Besluit
F7	Op pagina 5 van het ontwerpbesluit staat: " <i>In paragraaf 9.1 en 10.6 van de gedragscode wordt aangegeven hoe gehandeld moet worden bij het optreden van calamiteiten.</i> " Paragraaf 10.6 moet zijn 10.5.	16	Is aangepast.	Besluit

2.7 Thema G: Overig

#	Punt	# Indiener zienswijze	Antwoord	Leidt tot aan- passing van gedrags- code/besluit
G1	De gedragscode zoals die nu voorligt, dient vooral de economische belangen van aannemers en terreinbeheerders en is niet primair gericht op bescherming van de natuur.	5, 8, 17, 19, 20, 21, 22	In de gedragscode wordt niet ingezet op het verdienen van geld ten nadele van soorten. De gedragscode schrijft gedragsregels voor die soorten moeten beschermen tijdens en na werkzaamheden.	Geen
G2	Er is niet duidelijk gemaakt wat de volgende stappen alsmede de daaraan gekoppelde bezwaar- cq beroepsmogelijkheden in het besluitvormingsproces zijn. Informatie hieromtrent wordt verzocht.	11	In het besluit staat vermeld wat de mogelijkheden zijn.	Geen
G3	<p>De passage op pagina 5 van het ontwerpbesluit betreffende calamiteiten wekt verwarring op en moet worden verwijderd. Ook indien de passage zou worden gewijzigd naar "<i>in paragraaf 9.1 en 10.5 wordt aangegeven hoe gehandeld moet worden bij onvoorziene omstandigheden als gevolg van calamiteiten</i>" blijft de tekst onduidelijk.</p> <p>Paragraaf 9.1 en 10.5 betreffen werkzaamheden die niet uitgesteld kunnen worden omdat er acuut of op korte termijn gevaar is voor de openbare veiligheid of de volksgezondheid. Het kan daarbij gaan om werkzaamheden die noodzakelijk zijn in verband met een opgetreden calamiteit. Uit het ontwerpbesluit (ook na eventuele tekstuele aanpassing) kan niet worden opgemaakt dat de gedragscode aangepast zou moeten worden.</p>	16	Op basis van het hier naar voren gebrachte punt is de tekst van het besluit gewijzigd naar: " <i>In paragraaf 9.1 en 10.8, gedragsregel 28 van de gedragscode wordt aangegeven hoe gehandeld moet worden bij het optreden van onvoorziene omstandigheden. Voor zover in de gedragscode wordt ingegaan op onvoorziene omstandigheden, wordt opgemerkt dat het niet mogelijk is om in die situaties gebruik te maken van een gedragscode. Onvoorziene omstandigheden vallen dan ook niet onder de reikwijdte van de gedragscode. Voor onvoorziene omstandigheden zal daarom (zo nodig) een afzonderlijke ontheffing moeten worden aangevraagd, en in dat geval zal onverwijld contact opgenomen worden met het bevoegd gezag.</i> " Hoe dan ook, calamiteiten, dan wel onvoorziene omstandigheden als gevolg van calamiteiten, vallen niet binnen het bereik van een gedragscode. De gedragscode en hetgeen daarin wordt voorgeschreven heeft daarmee geen invloed op de rechtvaardiging van enigerlei aanpak naar aanleiding van onvoorziene omstandigheden. Dit wordt verduidelijkt in de gedragscode. Zie ook punt G4.	Besluit
G4	De regeling voor calamiteiten in de gedragscode is niet goedgekeurd in het ontwerpbesluit. Het woord calamiteiten komt in de gedragscode niet voor (en paragraaf 10.6 waarnaar wordt verwezen bestaat niet). Om misverstanden te voorkomen en in het belang van de rechtszekerheid moet de bedoelde tekst uit de gedragscode worden verwijderd. Hetzelfde geldt voor de tekst die hierop ziet in deel 5 van het werkprotocol. Het is bovendien onduidelijk of paragraaf 9.1 en 10.5 zijn goedgekeurd.	12, 14	Calamiteiten (dan wel onvoorziene omstandigheden) kunnen niet vallen onder een gedragscode, zoals staat aangegeven in het besluit. Dit wordt verduidelijkt in de gedragscode en in het besluit. Zie ook punt G3.	Gedragscode/ besluit

G5	De gedragscode zou meer uit moeten gaan van de eigen verantwoordelijkheid van de (terrein) beheerder en zou meer als een handreiking gezien moeten worden voor de uit te voeren beheermaatregelen rekening houdend met de aanwezige bos- en landschapswaarden. Dit in lijn met de systematiek van de gecertificeerde SNL. De gedragscode schrijft nu dwingend beheersmaatregelen voor terwijl die keus de beheerder/eigenaar behoort toe te komen.	15	Het is aan de terreineigenaar om te kiezen welk instrument wordt gehanteerd bij het werken met beschermde natuurwaarden. Deze gedragscode is één van de instrumenten. Een terreineigenaar moet daarin zelf de keuze maken. De vrijstelling van een gedragscode is slechts van toepassing als er aantoonbaar conform de gedragscode en de daarin voorgeschreven maatregelen gewerkt wordt.	Geen
G6	Is er een evaluatierapport op basis waarvan de voorliggende code is aangepast ten opzichte van de vorige gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer, wat zijn de veranderingen en waarom?	15	Deze evaluatie is uitgevoerd door de VBNE zelf, zoals ook te lezen is in hoofdstuk 1 van de gedragscode. Dit document en de veranderingen die daaruit voort zijn gekomen zijn bekend bij de VBNE. Als u hier meer over wilt weten, kunt u contact opnemen met de VBNE.	Gedragscode
G7	Er is geen onderbouwing gegeven voor de stelling in de gedragscode (onder hoofdstuk 3, pagina 5) dat de Nederlandse bossen een belangrijk deel van de Nederlandsche biodiversiteit herbergen. De meeste biodiversiteit (wat daar ook onder begrepen is) ligt buiten de bossen.	15	De VBNE geeft hiervoor de volgende onderbouwing, welke niet wordt opgenomen in de gedragscode: Bron: Biodiversiteit in het Nederlandse bos (2008). Nieuwkerken, E. v., & Loon, A. v. (1995). Biodiversiteit in Nederland. Leiden: Nationaal Natuurhistorisch Museum. Akkerhuis, G. J., Wijdeven, S., Moraal, L., Veerkamp, M., & Bijlsma, R. (2005). Uit deze bronnen volgt: 1/3 van alle zoogdieren is bosgebonden. Helft van alle inheemse paddenstoelen komt in bossen voor. 400 soorten planten en 2500 soorten geleedpotigen afhankelijk van bos. 33 vogels bosgebonden, Naast al deze soorten zijn duizenden soorten die vaak, maar niet uitsluitend in bos voorkomen.	Geen
G8	Het gaat erg goed met de Nederlandse bossen (website Trend van kenmerkende soorten van bossen). Dit rechtvaardigt minder regelgeving in plaats van de strikte aanpak van de gedragscode.	15	Los van hoe goed de bossen in Nederland het doen of niet, kijken we bij deze gedragscode naar de staat van instandhouding van beschermde soorten. Hierbij moeten de regels volgens de wet zo gesteld zijn, dat door uitvoeren van maatregelen uit de gedragscode geen afbreuk wordt gedaan aan de staat van instandhouding van soorten.	Geen